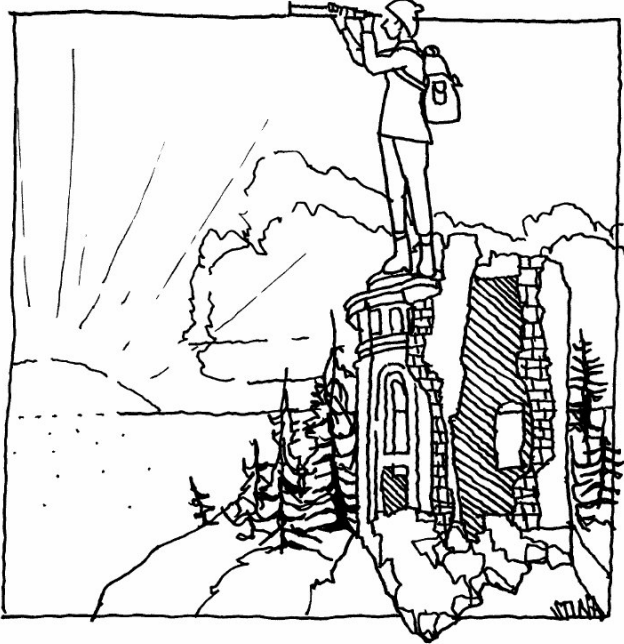

28.12.2020

● **Vecka:** 53
Menlösa barns dag
● **Namnsdag i dag:** Svenska: Pia. Finska: Piia.
Ortodoxa: Domna, Vilja.
● **Namnsdag i morgon:** Svenska: Frida. Finska:
Rauha. Ortodoxa: Marko, Sosima.

● Solen	upp	ner
Borgå	9.25	15.14
Hangö	9.30	15.11
Helsingfors	9.25	15.19
Lovisa	9.23	15.11
Uleåborg	10.28	14.11
Utsjoki	-	-
Vasa	10.12	14.58

VERSEN

Summering

Motstridig summering, ett par strofer om det här besynnerliga året fullt av oro, rentav paranoia kalla fakta, rykten, mycket goja

Overkligt och fyllt av katastrofer 2020 går nu till sin ända Har vi lärt oss någonting för livet när vi vet att vad som helst kan hända

ANAGRINN

DECEMBERBILD

■ Finlands lucia 2020 Ingrid Enckell har inte kunnat hälsa på i så många sjukhus och äldreboende i år som hennes föregångare har gjort. I stället har lucia framfört sina hälsningar via en rad videohälsningar och strömmade luciatåg. Den 5 januari ordnas ännu en välgörenhetskonsert med lucia och luciakören i Johanneskyrkan. Till den webbkonserten kan publiken köpa biljetter i förväg. FOTO: LEHTIKUVA/MARKKU ULANDER

”Soldattorpens historia okänd i Finland”

Få Esbobor känner till historien bakom det röda, anspråkslösa torpet som står längs Kungsvägen i Kvarnby. Det byggdes på 1700-talet och beboddes då av Kronans soldater. Senare har det varit ett hyreshus, men nu är dess framtid oklar.

Det fanns närmare 2 000 soldattorp bara i Svenskfinland, hur stort antalet är i hela landet är okänt. Soldattorpen är nämligen en tämligen outforskad del av vår historia, ett arv från den svenska tiden. Det var Kronans soldater som bodde i dessa sol-

dattorp medan bönderna var skyldiga att bygga torpen, utrusta sin soldat med kläder och skor samt tilldelas honom ett tunnland mark att odla.

I Sverige har många soldattorp restaurerats och används numera

som sommarstugor, men i Finland saknas den traditionen.

– De flesta soldattorp i huvudstadsregionen har antagligen redan försvunnit, de har rivits i brist på kunskap när man har planlagt nya bostadsområden och byggt nya hus.

Vi måste agera nu och kartlägga de torp som finns kvar om vi vill rädda den här biten av vår svenska historia, säger historiker **Peter Ragnvaldsson** från Helsingfors Släktforskarer.

Vi träffas i Kvarnby i Esbo, vid en liten fastighet längs den historiskt viktiga Kungsvägen, som förenade Norden med Ryssland. Det var här all trafik mellan Åbo och St Petersburg gick i flera hundra år. Det var också här, i Kvarnby soldattorp nr 104, som **Hindrik Sten** bodde som den siste av den svenska Kronans soldater i slutet av 1700-talet.

– Hindrik Sten var visserligen gift och hade barn, men han hörde nog inte till Kronans bästa soldater. Tvärtom blev han avskedad 1795 för *liderligt leverne*, det betyder att han levde rövare och misskötte sig och sådant såg bönderna som betalade för hans uppehåll inte med blida ögon på, berättar Ragnvaldsson, som just kvällen innan vi träffas har hittat Stens uppgifter i gamla militärrullor.

El men inget vatten

Kvarnby soldattorp är på många sätt ett lyckligt undantag i jämförelse med många andra torp från den tiden, för det existerar fortfarande.

Det har varit bebott ännu för några år sedan och därför har torpet också restaurerats med jämna mellanrum, även om alla ingrepp kanske inte har varit så lyckade om man vill

Hindrik Sten var visserligen gift och hade barn, men han hörde nog inte till Kronans bästa soldater. Tvärtom blev han avskedad 1795 för *liderligt leverne*, det betyder att han levde rövare och misskötte sig.

bevara torpet i något som påminner om ursprungligt skick.

Golvet täcks av en smutsig plastmatta, det hänger livlösa glödlampor i taket, på diskbänken ligger en del kärl kvar och i ena kortändan har man byggt till ett extra rum. Dessutom har den stora vedeldade spisen, som antagligen har stått mitt i stugan och varit torpets hjärta, rivits och ersatts med elektriska värmeelement i något skede. Däremot finns där inte rinnande vatten eller avlopp.

– Ett soldattorp skulle vara åtminstone 3 gånger 8 meter stort och där skulle soldatens hela familj bo. Det vanliga var att det fanns ett sovrum och en storstuga. Många av de torp vi sett har också haft en likadan farstu utanför ingången, men den fanns inte i de ursprungliga ritningarna utan måste ha byggts till senare, berättar Peter Ragnvaldsson.

FAKTA

Soldattorp i Sverige

● Systemet med soldattorp härstammar från den svenska tiden. Svenska Kronan förutsatte att bönderna utrustade soldater med torp, kläder och odlingsmark. Soldattorpen kom till i slutet av 1600-talet: då bildades rotar som bestod av 2-4 bondgårdar som tillsammans skulle rusta upp ett soldattorp.

● Soldattorp byggdes i hela svenska riket. De första torpen byggdes på 1690-talet, men många av dem förstördes i det stora nordiska kriget, som bröt ut 1700, och måste byggas upp på nytt efter kriget. Det är troligt att de torp som finns kvar i östra rikshalvan (Finland) byggdes först efter freden i Nystad 1721.

● I Finland togs soldattorpen ur bruk 1809 då Sverige förlorade sin östra del till Ryssland. I Sverige upphörde rotesystemet först 1901 då det ersattes med allmän värnplikt.

● I Sverige har forskare kartlagt en stor del av soldattorpen. De är en naturlig del av samhället på många orter, många torp har renoverats och rustats upp och används som sommarstugor och fritidshus. I Finland har soldattorpen fallit i glömska, endast på enskilda orter på Åland och i Österbotten har torpen inventerats.

● Helsingfors Släktforskarer ska under åren 2020-2025 kartlägga förekomsten av soldattorp i Svenskfinland, via både fältstudier och arkivsökningar. Målsättningen är att märka ut torpens placering på en webbkarta som är tillgänglig för allmänheten. Vid sidan av det arbetet samlar man också in berättelser om soldaternas familjer och deras livsöden.

REDAKTÖR
Petra Miettinen
dagbok@ksfmedia.fi

FÖDELSEDAGSANNONSER
Bokning via
annons@ksfmedia.fi

■ Soldattorpet var soldatens tjänstebostad i Kronans tjänst, men det var de lokala böndernas uppgift att förse sin soldat och hans familj med torp och odlingsbar mark. På gården utanför soldattorpet i Kvarnby växer fortfarande äppelträd.

■ Soldattorpet var länge uthyrt och bebott, trots att här saknas moderna bekvämligheter som rinnande vatten och avlopp, men det finns elektricitet.

■ < Peter Ragnvaldsson och Margaretha Wildtgrube vid föreningen Helsingfors Släktforskarer leder ett nytt projekt med syfte att kartlägga soldattorpen i Svenskfinland. De uppskattar att det fanns närmare tvåtusen soldattorp, men endast ett fåtal har bevarats, såsom Kvarnby soldattorp i Esbo.

Han har med hjälp av kyrkböcker och militära rullor på webben tagit reda på så mycket han kan om soldattorpen i Finland. Det som speciellt fascinerar historikern är människorna som levte i torpen.

– Kvarnby soldattorp har legat på ett bra ställe, uppe på en backe med utsikt över närliggande åkrar. Det har på sin tid funnits en kvarn här mitt emot och platsen har antagligen varit livlig. Vi utgår ifrån att soldaten och hans familj fick odla den mark som finns närmast torpet, här står fortfarande ett par riktigt gamla fruktträd kvar, berättar **Margaretha Wildtgrube** som guidar oss runt det anspråkslösa torpet.

– Här har bott åtta soldater under 1700-talet. En av dem hette **Johan Pällman** och hans namn kan härledas ur gården Pellas (Pällas) i Kvarnby-roten. Den yngste, soldat **Swan**, var bara 12 år gammal och var en så kallad volontär. Under fredsår har soldaten brukat sin jord och odlat sina rovor som vilken annan bonde som helst, men han deltog förstås i kompaniets exercisövningar och stod i ständig beredskap att rycka ut när Svea rike drog ut i strid, berättar Ragnvaldsson.

– Gläns gårdsmuseum ligger inte långt härifrån, soldattorpet kunde vara en naturlig del av Esbo stadsmuseum. Men det är dyrt att renovera så här gamla hus, speciellt då det här huset är väldigt slitet och nedgått. Jag kan bara hoppas på att museet har intresse för ett soldattorp. Det kan nu vara sista chansen att rädda ett soldattorp i huvudstadsregionen, säger Peter Ragnvaldsson.

Platsar som museum?

Framtiden för Kvarnby soldattorp är oviss. Det är Diakonissanstalten som äger marken där torpet står, det har antagligen ingått i köpet då Dia-

konissanstalten köpte närliggande Pellas gård 1914. Men själva torpet finns inte i anstaltens förteckningar över fastigheter. Intendent **Jaana af Hällström** på Diakonissanstalten känner inte till soldattorpets historia, och vet följaktligen inte vad som ska ske med det i framtiden.

– Jag har blivit kontaktad av släktforskarerna angående detta torp tidigare i höst och det har väckt min nyfikenhet, jag ska nog göra en djupdykning i våra arkiv i början av nästa år för att ta reda på mera. Vi betalar i alla fall fastighetsskatt för torpet, säger hon till HBL.

Om Peter Ragnvaldsson och de övriga i projektet fick önska så skulle torpet anslutas till något museum som har resurser att rusta upp det och bevara det för eftervärlden.

– Gläns gårdsmuseum ligger inte långt härifrån, soldattorpet kunde vara en naturlig del av Esbo stadsmuseum. Men det är dyrt att renovera så här gamla hus, speciellt då det här huset är väldigt slitet och nedgått. Jag kan bara hoppas på att museet har intresse för ett soldattorp. Det kan nu vara sista chansen att rädda ett soldattorp i huvudstadsregionen, säger Peter Ragnvaldsson.

TEXT PETRA MIETTINEN

petra.miettinen@hbl.fi

FOTO CATÁ PORTIN

cata.portin@hbl.fi